

*****

کف و ذیر کف در پایهای در حقوق بین المللی

*****

*****

تاریخ اکتشاف دریاها نشان میدهد که دریا از دیرباز و زمان بسیار دور بعنوان منبع خیر و برکت و قدرت و شگفتی توجه و علاقه انسانها را بخود جلب کرده و از روزگار کهن دست یابی و تسلط بر دریاها مطمع نظر دولتهای مقتدر زمان واقع شده و این چشمداشت دولتها در هر زمان متناسب با وسائل و تجهیزات و پیشرفت فنیات و تکنولوژی و وسائل بهره برداری از دریا و منابع بیکران آن بوده است و بسیاری از جنگها و مبارزات قرون گذشته بر سر دست یابی و تسلط بر دریا و ایجاد سیادت و قدرت دریایی صورت گرفته است.

اغلب قواعد و نظمات حقوق دریایی در گذشته مبنی بر عرف و ناشی از رویه دولتها و کشورهای دارنده نیروی بحریه بود لکن قواعد مزبور با گذشت زمان و پیشرفت اختراعات و وسائل مدرن استفاده از دریا و انواع کشتی‌ها از جمله کشتی‌های غولپیکر و ذیر دریایی‌های قوی و دستگاههای علمی دقیق و پیچیده عظیم اکتشافی و احتیاجات زمان قابلیت اجرا و پیوه وری خود را از دست داد. بعلاوه توسعه مناسبات ملل و رونق بازارگانی بین المللی و همچنین افزایش روزافزون جمعیت جهان و بالا رفتن میزان احتیاجات عمومی و کمبود مواد غذایی از یک طرف و رعایت صرفه و اقتصاد از طریق کوتاه کردن راهها از طرف دیگر توجه مصادر امور را برای تحصیل و کسب منابع اقتصادی جدید بیش از پیش معطوف به دریا و ذخایر سرشار آن کرد و دولتها با همه توان و کوشش خود با استفاده از وسائل فنی و تکنولوژی جدید در اعمق دریاها بکاوش و جستجو پرداختند بدین ترتیب اصل آزادی دریاها که در اوایل قرن هفدهم توسط حقوقدان مشهور هلندی Huig von Groot معروف به گروسیوس عنوان شده بود مورد تحدید

واقع شد.

در کنفرانس‌های صلح لاهه که در سالهای ۱۸۹۹ و ۱۹۰۷ برای حل مسالمت- آمیز اختلافات بین‌المللی تشکیل گردید برخی از مسائل حقوق دریایی بین‌المللی مورد بحث و بررسی قرار گرفته و مقرراتی درباره جنگهای دریایی و همچنین بیعترفی دریایی بتصویب رسید. سپس در سال ۱۹۰۹ هم در کنفرانس لندن اصول مقبول حقوق بین‌المللی تنظیم گردید.

بر اساس ماده ۲۳ میشاق ملل متحده به ترتیب در سالهای ۱۹۲۱ و ۱۹۲۳ در کنفرانس‌های بارسلون و ژنو حقوق بین‌المللی دریایی توسط نمایندگان کشورهای مختلف مورد بحث و فحص قرار گرفته و مقاوله‌نامه‌هایی از قبیل «رژیم بین‌المللی بنادر دریایی» تنظیم و تدوین گردید.

در سپتامبر سال ۱۹۲۷ مجمع ملل بر اساس گزارش کمیته کارشناسانی که مأمور مطالعه و تهییه و تنظیم قواعد و نظمات حقوق بین‌الملل دریایی بودند تصمیم گرفت که بمنظور تدوین قوانین و مقرراتی پیرامون مطالب زیر باید کنفرانسی با حضور نمایندگان ملل تشکیل گردد:

۱- تابعیت

۲- آبهای ساحلی

۳- مسؤولیت دولتها در مورد خساراتی که باشخاص یا اموال خارجی واقع در قلمرو آنها وارد می‌شود.

کنفرانس مورد نظر از ۱۳ مارس تا ۱۲ آوریل سال ۱۹۳۰ در لاهه تشکیل گردید گرچه نمایندگان حاضر در این کنفرانس در مورد آبهای ساحلی نتوانستند بتوافق برستند لکن موقق شدند پیش‌نویس یک کنوانسیون را تحت عنوان «وضعیت حقوقی دریای ساحلی» برای بررسی و رسیدگی در جلسات آینده تهییه و تنظیم کنند.

در این کنفرانس علاوه بر سه موضوع فوق بنا بر گزارش کمیته کارشناسان مجمع ملل اعتقاد بر این داشت که موضوع «بهره‌برداری از منابع دریایی» نیز مطلبی است که برای توافقهای بین‌المللی مناسب است دارد.

لذا برای اولین بار موضوع بهره‌برداری از منابع دریایی در یک مجمع بین‌المللی مطرح و احساس می‌شود که بهره‌برداری از منابع مذکور باید تحت بررسی قرار گرفته و اصول و قواعدی برای آن پیش‌بینی گردد.

فکر تدوین حقوق بین‌الملل که از دوره جامعه ملل ظهور گرده و تا اندازه‌ای هم بمرحله عمل رسیده بود در منشور ملل متحده دنبال شده و بند الف ماده سیزده منشور به مجمع عمومی مأموریت داده است که در توسعه تدریجی حقوق بین‌المللی و تدوین آن مطالعه و بررسی و اقدام کند. از این‌رو مجمع عمومی پیرو این تکلیف در ۲۱ نوامبر ۱۹۴۷ کمیسیون حقوق بین‌الملل را برقرار و مأمور نمود تا جنبه‌های مختلف حقوق بین‌المللی را برای انتخاب موضوعاتی که تدوین قانون در آن خصوص لازم و ضروری است مورد بررسی قرار داده و توصیه‌های خود را به مجمع

تسلیم دارد.

مجمع عمومی سازمان ملل متحد در تاریخ هفتم دسامبر ۱۹۵۳ قطعنامه‌ای صادر کرد مبنی بر اینکه چون مسائل مربوط به دریاهای آزاد - آبهای ساحلی و منطقه نظارت و فلات قاره با یکدیگر همانطور که بستگی جغرافیایی دارند ارتباط حقوقی هم دارند بدین جهت تا زمانیکه مسائل مذکور از طرف کمیسیون حقوق بین‌الملل مطالعه نشده و تصمیمات کمیسیون و خلاصه کار به مجمع نرسیده بحث در این موضوع به بعد موکول گردد.

کنفرانس حقوق بین‌الملل دریایی در تاریخ ۲۶ فوریه ۱۹۵۸ در ژنو تشکیل شد و پس از بحث و مذاکرات مفصل پیرامون موضوعات مطروحة با تنظیم چهار مقاوله‌نامه زیر بکار خود خاتمه داد:

- ۱- دریاهای آزاد
- ۲- آبهای ساحلی و منطقه نظارت
- ۳- صید ماهی و حفاظت موجودات زنده دریایی
- ۴- فلات قاره

در سال ۱۹۶۰ کنفرانس بین‌المللی دیگری بمنظور تجدید نظر در قواعد و رسوم قدیمی حقوق دریایی و ایجاد مقرراتی که بتوانند مطابق با مقتضیات عملی و فنی زمان مشکلات حقوقی بخصوص آنچه را که مربوط به کف و زیر کف دریا باشد حل نماید تشکیل شد در کنفرانس‌های سالهای ۱۹۵۸ و ۱۹۶۰ تا آنجا که ممکن بود مقررات حقوق دریایی با پیشرفت‌های جدید هم‌آهنگ شده و در مواردی هم که توافق حاصل نشد اظهار امیدواری گردید که موضوع در کنفرانس‌های آینده مورد بررسی قرار گیرد.

تصور موضوع بسیار بزرگ از منابع دریایی که در کنفرانس ۱۹۳۰ لاهه مورد توجه حقوق‌دانان قرار گرفته بود با پیشرفت تکنولوژی و ترقیات علمی و وسائل دستیابی به اعماق دریاهای و اکتشاف و استخراج مناطق تحت‌البحری در اوایل نیمة اول قرن بیستم توجه دولتها را سخت بخود مشغول داشت.

با وجودی که انواع ماهی و موجودات بیحرکت و ساکن که دریاهای مانند مروارید و صدف و چانک جزء منابع ثروت دولتهای ساحلی بشمار می‌آید ولی موضوع بسیار بزرگ از منابع معدنی زیر کف دریاهای تا قبل از قرارداد ۲۶ فوریه سال ۱۹۴۲ مورد توجه اندیشه‌ای از این اینگلیس و ونزوئلا درباره خلیج «پاریا» در حقوق بین‌الملل سابقه نداشت و با صدور اعلامیه ۲۸ سپتامبر سال ۱۹۴۵ پر زیدنت تر و من رئیس جمهوری امریکا تحت عنوان «فلات قاره» مسئله منابع کف و زیر کف دریاهای بعد از آبهای ساحلی اهمیت فوق العاده پیدا کرد و چون تا این تاریخ اصل آزادی دریاهای همیشه مورد احترام بود ادعای ایالات متحده بر منابع تحت‌البحری ماورای آبهای ساحلی باشگفتی و تردید رو برو شد.

مسئله اکتشاف و بسیار بزرگ از منابع زیر دریایی از سالهای ۱۹۵۰ به

بعد اهمیت ویژه‌ای پیدا کرد و وارد مرحله تازه‌ای شده است و علت آن این بود که در دهه بعداز سال ۱۹۵۰ اهمیت و ارزش منابع مذکور آشکارتر و امکانات بهره‌برداری از آنها هم فراهم شده و علوم و فنون جدید موافع و مشکلات بهره‌برداری از منابع کف دریا و زیرکف دریا را یکی پس از دیگری پشت سر گذاشته است و هر روز عملیات اکتشاف و استخراج منابع مذکور خصوصاً مواد نفتی در دریای ژرف‌تری با موفقیت پیشرفت می‌کند.

در ابتدای امر اشکالات کار تنها مشکل اکتشاف و حفاری و بهره‌برداری در زیر آبهای عمیق نبود بلکه مسایل و مشکلات دیگری از جمله وضع تملک و بهره‌برداری انحصاری از منابع طبیعی کف دریا و زیرکف دریا و انطباق مقررات موضوعه دول با اصول حقوق بین‌الملل عمومی نیز طرف توجه بود زیرا اغلب منابع مورد بحث بنابتعریف در خارج از حدود آبهای ساحلی دول قرار دارند و این بحث مطرح گردید که حقوق دولت ساحلی برفلات قاره برچه اصول حقوقی استوار است و کیفیت و حدود اعمال این حقوق چیست؟ و بالاخره چگونه می‌توان حقوق انحصاری دولت را برای منابع اعلام داشت؟.

در روابط بین‌المللی دو طریقه برای اعلام و ثبت حقوق انحصاری دولتها بر منابع موجود در فلات قاره وجود دارد که یکی از آنها تنظیم قرارداد بین‌المللی است و دیگری صدور اعلامیه یا وضع قوانین ملی است که در بالا به عنوان دو روش اشاره شد و متعاقب اقدام کشورهای انگلیس و ونزوئلا در سال ۱۹۴۲ و اعلامیه مورخ سپتامبر ۱۹۴۵ ترومن بسیاری از دول با صدور اعلامیه و یا با وضع قوانین حقوق کشور خویش را بر منابع موجود در فلات قاره اعلام داشته که از آنجمله کشورهای امریکای لاتین و کشورهای حوزه خلیج فارس را می‌توان بنوان مثال نام برد.

اعلام و ثبت حقوق کشور ایران بر فلات قاره بمحض قانون مورخ خرداد سال ۱۳۲۶ بتصریب مجلسین صورت گرفته است.

اعلام حقوق دول بر منابع طبیعی فلات قاره منحصر به کشورهای امریکایی و خلیج فارس نیست بلکه در آستانه کنفرانس اول حقوق دریایی که از طرف سازمان ملل متعدد بمنظور تدوین مقررات حقوق بین‌الملل دریایی در سال ۱۹۵۸ در ژنو منعقد شد اکثریت قریب باتفاق دول حقوق کشور خویش را در فلات قاره اعلام داشته و عمل شناخته شده بود و حتی برخی از دول عملیات کاوشی بمنظور بهره‌برداری از این منابع را شروع کرده بودند.

در زمانی که کنوانسیون ژنو تنظیم می‌یافت پیش‌بینی نمی‌شد که در آینده بالنسبه نزدیکی امکان حفاری در اعمق بیشتر از دویست متر (صد فوت) نیز مطرح خواهد گردید لکن چندان طول نکشید که پیشرفت‌های فنی و علمی توجه کشورهای ذی‌نفع و شرکتهای ثروتمند را به سوی منابع واقع در اعمق اوقیانوسها جلب کرد و ضرورت تعیین رژیم حقوقی این مناطق را بیش از پیش مطرح ساخت بعبارت

دیگر این پرسش بعیان آمد که تکلیف منابع دریایی واقع در ماورای مرزهای فلات قاره چیست؟

جوابی که براساس موازین کلاسیک حقوق به این سؤال میتوان داد این است که ماورای فلات قاره دریای آزاد تلقی میشود و دریای آزاد در انحصار و تملک شخص یا دولت معینی نیست. منافع واقع در دریای آزاد در اختیار عموم افراد بشر است و هر کس که امکان و توانایی دارد میتواند به استفاده و بهره‌برداری از آن مبادرت ورزد. سطح اوقیانوسها از روزگاران دیرین به عنوان جاده برای رفت و آمد و ارتباط مورد استفاده بشر بوده و منابع غذایی آن نیز حتی المقدور بهمین ترتیب در اختیار عموم قرار داشته است.

لیکن پاسخ مزبور از نظر شرکتهای سرمایه‌گذار کافی و رضایت‌بخش نبود زیرا هزینه اجرای عملیات اکتشاف و بهره‌برداری در فلات قاره چندین برابر هزینه مربوطه در خشکی است و اجرای عملیات مذکور در اعماق اوقیانوسها و در ورای حد فلات قاره مستلزم صرف هزینه‌هایی بمراتب بیشتر و سنگین‌تر خواهد بود و تشکیلاتی که تحمل این مخارج را برخود هموار میسازد نیازمند یک وضع ثابت و مستمری است که ادامه عملیات و حصول منافع مورد نظر را برای او تضمین تواند کرد اگر دریا را ملک مشترک همه افراد بشر تلقی کنیم استفاده از منافع آن برای همه مباح خواهد بود و مؤسسات سرمایه‌گذار علی رغم بذل مساعی و صرف هزینه‌های گزاف امتیازی برده‌گران نخواهند داشت لذا شرکتهای سرمایه‌گذار ترجیح میدهند که با پرداخت حق الامتیاز به یک دولت و یا یک مرجع بین‌المللی موقعیت خود را استوار و مستحکم سازند و از خطر مزاحمت مدعیان و رقیبان احتمالی در امان باشند.

فعالیتهای مربوط به اکتشاف و بهره‌برداری از عمق دریاها و کف اوقیانوسها چنان فشرده و سریع پیشرفت کرده است که چند سال قبل حتی تصور آن نمیشد. فک استفاده بین‌المللی از منابع کف و زیرکف‌دریاها را اولین بار دکتر آروید پاردو نماینده مالت در اول نوامبر سال ۱۹۶۷ در سازمان ملل متحد مطرح ساخت و پیشنهاد وی متنضم چهار اصل زیر میباشد:

- ۱- اوقیانوسهای خارج از صلاحیت ملی میراث مشترک بشری است.
  - ۲- اوقیانوسهای خارج از صلاحیت ملل مورد ادعای حاکمیت ملی نیست.
  - ۳- اقیانوسها صرفاً باید برای مقاصد صلحجویانه مورد استفاده قرار گیرد.
  - ۴- منابع و ذخایر اوقیانوس خارج از صلاحیت ملی باید در نهایت همکاری بین‌المللی اکتشاف و بهره‌برداری شده و به نفع بشریت مورد استفاده قرار گیرد.
- دکتر پاردو در سال ۱۹۷۰ در توضیح اصل چهارم نظر فوق اظهار داشت که باید یک نظام حقوقی با اختیارات تام ایجاد شود و عواید حاصله از استغراج منابع دریاها در منطقه بین‌المللی بنحو منصفانه بین همه کشورها و در درجه اول کشورهای در حال توسعه تقسیم شود.

مسایل مربوط به حقوق دریایی در کنفرانس‌های منطقه‌ای از جمله مونته ویدو و لیما با حضور نمایندگان کشورهای آمریکای لاتین نیز مطرح مذاکره قرار گرفته و نتیجه مباحثات آنان بصورت یک اعلامیه و شش قطعنامه تصویب شده است. اعلامیه مذکور که اعلامیه کشورهای آمریکای لاتین درباره حقوق دریا خوانده شده است شامل یک مقدمه و ۵ ماده است که در آن اصول زیر‌عنوان اصول مشترک حقوق دریا اعلام شده است.

۱- حق مسلم کشور ساحلی در کاوش و حفاظت و بهره‌برداری از منابع طبیعی موجود در فلات قاره و زیرکف آن بمنظور تأمین حداقل توسعه اقتصادی کشور ساحلی و بالابردن سطح زندگی اهالی آن.

۲- حق دولت ساحلی در تعیین حدود حاکمیت یا صلاحیت خود در دریا طبق ملک و ضابطه‌های معقول و با توجه به خصوصیات جغرافیایی - ژئولوژیکی و احتیاج کشور ساحلی به استفاده معقول از منابع خود.

۳- حق دولت ساحلی در تدوین و اجرای مقررات لازم در مناطق تحت حاکمیت یا صلاحیت دریایی خود بمنظور تأمین مقاصد فوق بدون آنکه لطمه‌ای به آزادی عبور و مرور کشتی‌ها در مناطق مذکور و پرواز هواپیماهای کشورهای دیگر از فراز آن وارد آید.

۴- حق دولت ساحلی برای جلوگیری از آلوده شدن دریا و جلوگیری از آثار مضر و مغایری که ممکن است استفاده و کاوش یا بهره‌برداری از محیط دریایی متصل بسواحل آنکشور بوجود آورد.

۵- حق دولت ساحلی نسبت بصدور اجازه و مراقبت و شرکت در کلیه تحقیقات علمی که ممکن است در داخل مناطق دریایی تحت حاکمیت یا صلاحیت دولت ساحلی بعمل آید و حق استفاده از اطلاعات و نتایج حاصله از تحقیقات فوق. در اعلامیه فوق کشورهای آمریکای لاتین ذکری از بستر دریاهای و کف اوقیانوس‌های خارج از صلاحیت ملی بیان نیامده لکن موضوع مذکور در قطعنامه‌ای مطرح شده و در آن ضمن تأیید اینکه بستر دریا و کف اقیانوس و منابع موجود در کف و زیر دریا و اقیانوس خارج از مناطق تحت صلاحیت دولت ساحلی میراث مشترک جامعه بشری می‌باشد و کاوش و حفاظت و بهره‌برداری از این منابع باید بنفع جامعه بشری و بدون توجه بموقعیت کشورهای ساحلی یا غیر ساحلی صورت گیرد و با توجه به احتیاجات خاص کشورهای درحال توسعه لازم است که عملیات کاوش و حفاظت و بهره‌برداری از منابع مذبور تحت یک رژیم بین‌المللی انجام گیرد بدولتهای شرکت‌کننده توصیه‌هایی نموده که اهم آن بقرار زیر می‌باشد.

۱- کمیته سازمان ملل متعدد درباره بستر دریا بکار خود در تنظیم اعلامیه‌ای حاوی اصول کلی در خصوص بستر دریا و کف اوقیانوسها و منابع موجود در کف و زیر کف دریایی خارج از منطقه تحت صلاحیت دولت ساحلی ادامه دهد.

۲- برقراری رژیم موقت برای منطقه بین‌المللی خارج از حدود صلاحیت

دولت ساحلی قبل از تکمیل مراحل اولیه اقدامی ناستجیده و عجولانه خواهد بود.
۳- کشورهای آمریکای لاتین در مورد ایجاد یک دستگاه بین‌المللی برای کاوش و حفاظت و بهره‌برداری از بستر دریا و کف اقیانوس و منابع موجود در کف دریا خارج از منطقه تحت صلاحیت دولت ساحلی و احتمال تقسیم آن به سیستم‌های منطقه‌ای رویه مشترکی اتخاذ خواهند کرد.

نیکسون رئیس جمهوری آمریکا در می‌گزارشی که در تاریخ ۱۸ فوریه ۱۹۷۰ به کنگره آمریکا تقدیم داشت جمله پرمعنایی را ذکر کرده بود: هرچه آدمیزاد در راه استفاده از اقیانوسها پیش می‌رود حقوق بین‌الملل نیز باید به همان نسبت پیش رود و با آن جریان همگامی نماید.

در تاریخ ۲۳ مه سال ۱۹۷۰ نیکسون می‌گزارشی اعلامیه‌ای سیاست جدید آمریکا را درباره استفاده از منابع معدنی واقع در اقیانوسها تشریح و در مقدمه آن می‌گوید در شرایطی که بهره‌برداری از اقیانوسها زمینه‌ای برای هرج و مرنج و دعوا و اختلافات باشد همه کشورها متضرر خواهند شد. حقوق دریائی در وضع حاضر نارسا است و با احتیاجات و مقتضیات فنی جدید وفق نمیدهد و بهمین جهت نیازمند تجدید نظر و تکمیل می‌باشد این کار با تصمیمات یکطرفی و انفرادی که از طرف دولتها اتخاذ گردد درست نمی‌شود بلکه وحدت نظر و اشتراک مساعی کلیه دول را لازم دارد.

راه حلی که نیکسون پیشنهاد می‌کند این است که دولتها به موجب معاهده‌ای از ادعای خود نسبت به ذخایر معدنی واقع در خارج آبهای ساحلی و فلات قاره صرفنظر نمایند و نهایت حد فلات قاره نیز با ۲۰۰ متر عمق مشخص گردد.

در صورت قبول این پیشنهاد ضابطه دوم که بعنوان قابلیت بهره‌برداری در قرارداد ژئو ذکر شده بود از میان خواهد رفت و کلیه منابع واقع در ورای آبهای ساحلی و باریکه‌ای به عنوان فلات قاره که از ۲۰۰ متر عمق تجاوز نخواهد کرد ملک موروثی عموم تلقی خواهد شد.

سپس نیکسون پیشنهاد می‌کند که بهره‌برداری از منابع واقع در خارج از حد مذکور تابع یک رژیم بین‌المللی باشد. فاصله حد خارجی فلات قاره و حاشیه قاره که تا اعمق تقریبی ۲۵۰۰ متری ادامه دارد بعنوان منطقه خاصی شناخته شود که دولت ساحلی بهره‌برداری در آن منطقه را بعنوان این از طرف رژیم بین‌المللی تصدی خواهد کرد و از درآمد حاصله سهم ممکنی در اختیار رژیم بین‌المللی گذاشته خواهد شد؛ و بهره‌برداری در خارج از حد حاشیه قاره‌ای کلا در اختیار رژیم بین‌المللی خواهد بود و رژیم مزبور عواید حاصله از هردو قسمت را بصرف کمکهای اقتصادی به کشورهای کم رشد خواهد رسانید.

در دهه هفتاد خصوصاً سالهای آخر آن از طرف سازمان ملل متحد پیرو اقدامات قبلی مربوط به تنظیم و تدوین حقوق بین‌المللی کمیته‌های مخصوصی مرکب از کارشناسان بصیر جهت بررسی و مطالعه و تنظیم پیش‌نویس مقاوله‌نامه‌های

مر بوط به استفاده صلحجویانه از منابع بستر دریا و کف و زیرکف اقیانوسهای واقع در خارج از حد صلاحیت ملی صرفاً بمنظور تأمین مصالح و منافع بشری تشکیل و مأمور گردید و کمیته‌های مذبور موضوع را از جهات مختلف حقوقی و اقتصادی و جغرافیایی و بیولوژیکی و غیره مورد مطالعه و بررسی قرار داده و نظرات خود را طی گزارشات و طرحهای متعدد و گوناگون تسلیم و در کنفرانسها یا مجامع بین‌المللی مطرح کرده و گزارشات و طرحهای مذبور مورد بحث و مذاکره نمایندگان کشورهای مختلف جهان قرار گرفته است و هریک از نمایندگان کشورها بنابر مصلحت کشور متبع یا منطقه مر بوطه پیشنهادات اصلاحی تقدیم داشته‌اند (که به تفصیل بعداً مورد بحث و مذاقه قرار خواهد گرفت).

برابر قطعنامه شماره ۲۷۵۰ مجمع عمومی سازمان ملل متعدد در سال ۱۹۷۰ تعداد ۴۴ عضو به اعضای کمیته سابق استفاده صلحجویانه از کف و زیرکف دریاهای افزوده شده و مواد جدیدی هم برداشتور کار آن اضافه گردید که از آن جمله تبیه مقدمات کنفرانس حقوق دریایی در سال ۱۹۷۳ میباشد. کمیته مذکور برای نیل بمقصود و تقسیم کار به سه کمیته فرعی تقسیم گردید و هریک بررسی و مطالعه قسمتی از موضوع مورد بحث را بهره‌گرفته‌اند.

پژوهشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی